

רפואה בשבת - ב

איזה תרופות מותר לעשות בשבת

מותר לעשות תרופה בשבת אפילו שיש בה חילול שבת לחולה שיש בו סכנה, ואפילו מלאכה דאורייתא. אבל לחולה שאין בו סכנה, אבל מותר לקחת תרופה - כמבואר לעיל שכואב לו כל גופו או שנופל למשכב - מותר לעשות לו תרופה שיש בה איסור מלאכה דרבנן, ולא איסור מלאכה דאורייתא. ולא התירו לעשות מלאכה בשבת אלא לעשות תרופה שידועה לאנשים שהיא מועילה, או שנעשית על ידי רופא מומחה, ואין הכדל בין היא תרופה קונבנציונלית או רפואה טבעית, שגם רפואה טבעית, אם ידוע שהיא מרפא מותר לעשותה בשבת, כנראה לעיל, אבל תרופה שאין ידוע אם היא מרפא, אסור לעשותה בשבת.

תרופה סגולית האם מותר לעשות

ואף על פי שכתבנו שמותר לעשות תרופה טבעית בשבת, אין זה אלא תרופה שהחומרים שבה מרפאים טבעי או קונבנציונלית, אבל תרופה שאינה מרפא בדרך טבעית, אלא שהיא סגולה, כגון לכתוב קמיע בשבת להציל חולה, או לחמם עופרת כדי להוציא לו עין רעה, בזה נחלקו הראשונים האם יש להתיר לעשותן בשבת, אפילו אם הם תרופות שידועות שמרפאות. שהרמב"ם כתב "שאיין לעבור על מצוה אלא ברפואה המרפא בדרך הטבע, שהריפוי הוא דבר ברור ואמיתי מתוך הסברא, ומתוך הנסיון הקרוב לאמת, אבל ריפוי שעל ידי סגולות אסור לפי שענינם חלוש, לא יחייבם ההגיון והסברא, ונסיונם רחוק". והרשב"א כתב על דברי הרמב"ם "אולי דברי הרב (הרמב"ם) נכונים לענין מה שכתוב בספרי העכו"ם, שעיקר ענינם לתוהו ולהבל ולמשוך למעשה בכישוף, אבל מה שאמרו חכמים, נאמין ונסמוך עליהם לעשות מעשה, אפילו כרוך באיסורים, מצד מה שנתאמת להם לסגולה".

והלכה למעשה אנו מקילין בפיקוח נפש, ומתירין לעשות בשבת תרופות כאלה, אם ידוע שהן מרפאות, ומטעם זה התיר הברכי יוסף לכתוב בשבת קמיע למי ששתה סם המוות, אם ידוע שקמיע זה מציל נפשות.

וצריך המורה הוראה לשקול היטב את הצדדים לפני שמתיר לעשות מלאכה עבור תרופה כזאת, כיון שהיום יש הרבה תרופות שאינם נאמנות. אבל מכל מקום, אם החולה אינו מתיישב בדעתו רק אם יעשו לו תרופה זאת, יש מקום להקל, ומטעם זה התיר הרב אלישיב זצ"ל לחולה ריאות שביקש שיעשו לו כוסות רוח בשבת, אף על פי שאין ברור שמועילות, אבל כיון שתרופה זאת מיישבת דעתו, מותר לעשותה, כיון שמותר לעשות מלאכה בשבת ליישב דעת החולה. ומטעם זה יש שהתירו לשלוח בשבת מברק לצדיק להזכיר חולה, כיון שהוא מיישב דעת החולה.

גזירת שחיקת סממנין בתרופה סגולית

והנה לעיל כתבנו שאסור ליטול תרופה בשבת בגלל גזירת שחיקת סממנין. והנה כתבו הפוסקים, שאין לאסור לעשות בשבת תרופה משום גזירת סממנין, אלא אם היא תרופה שיש לה כח טבעי לרפא, בין קונבנציונלית ובין טבעית, אבל תרופה שאינה מרפאה בדרך טבעית, אין בה גזירת שחיקת סממנין כלל, ולכן מותר בשבת לעשות לחולה את כל התרופות הסגוליות, אם אין בעשיית התרופה חילול שבת, שאין גזירת שחיקת סממנין בהן, וראיה לזה ממה שכתב המחבר לעיל (אורח חיים שו, ז) "ולמדוד אזור מי שהוא חולה וללחוש עליו כמו שנוהגים הנשים, מותר דהוי מדידה של מצוה", מוכח שאין איסור שחיקת סממנין ברפואה שהיא סגולית. וכן כתב שם במשנה ברורה "דמדידה רפואה היא, ורפואת הגוף מצוה היא, וגזירת שחיקת סממנין לא שייך בזה אלא ברפואה שיש בה ממש, כגון משקה או אוכל" עכ"ל. לפי זה אין חשש להוציא עין רעה בשבת, אם אין בעשייתו מלאכה.

אבל אם יש איסור מלאכה דאורייתא, אסור לעשותה בשבת רק לחולה שיש בו סכנה, ואם החולה אין בו סכנה ונפל למשכב, או שכל גופו כואב, מותר לעשות רק מלאכות דרבנן.